STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 05124

BLITTSEN-

Ezekiel Brownstone

Permanent preservation of this book was made possible
by Alfred & Lee Hutt
in memory of
Helen & Harry Hutt

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

בליטצען...

פון

דאס קליין מענשעלע

(יחזקאל א. מ. בראנשטיין)

דאָס פארליגענדע ביכעל, דאָס קינד פון
מיין גייסט, דאָס ערשטלינג פון מיין שאַ-
פען, ווידמע איך מיינע חברים און בעס
טע פריינד פון מיין גאנץ לעבען מ.
מיללער און א. מענטעל.

דאָס קליין מענשעלע

דאס איד. ווארט

Copyright 1917
by
Isaac A. M. Brownstone
(Applied forward to Ottawa)

אינהאלט

1. פראזא

1. צו מיין צוואנציג יאָהריגען געבורטסטאָג — — — — 5
2. צווישען צוויי וועלטען — — — — — — — — 7
3. דאָס לעצטע וואָרט — — — — — — — — — 9
4. דער סוד פון לעבען — — — — — — — — — 11
5. דער לעבעדיגער מת — — — — — — — — — 13
6. דער שטומער פויער — — — — — — — — — 20
7. פראגמענט (אויס מיין טאג־בוך) — — — — — — 24

2. געמישטע ליעדער

1. זיין אדער ניט זיין — — — — — — — — — — 27
2. וועלט און מענש — — — — — — — — — — 28
3. א קאמפראמיס מיט די זונען שטראהלען — — — — — 29
4. נאכט — — — — — — — — — — — — — 30
5. צו מיין שאטען — — — — — — — — — — 31
6. ביי דער שיין פון דער לבנה — — — — — — — 32
7. דער פעלד ארבייטער — — — — — — — — — 33
8. צו מיין פאָלק — — — — — — — — — — — 34
9. א געבעט * * * — — — 35
10. קום מיין ליעבינקע — — — — — — — — — 36
11. דער אויביגער וואנדערער — — — — — — — 37
12. צו וואָס זיך יאגט — — — — — — — — — 38
13. צו א מיידעל — — — — — — — — — — — 39
14. עס רופט א שטימע — — — — — — — — — 40
16. איינזאם אליין — — — — — — — — — — 41
17. * * * — — — — — — — — — — — 42
18. דער בעאָבאכטער — — — — — — — — — — 43
19. א צוקונפטס בילד — — — — — — — — — 44
21. צום גלויבען * * * — — — — — — — 45
22. מיין הארץ — — — — — — — — — — — 46
23. צום לעבען — — — — — — — — — — — 47
24. דער מוזיקאנט — — — — — — — — — — 48

.25 * * * — — — — — — — — — — — 49
.26 צום שיקזאל — — — — — — — — — — — 50
.27 * * * — — — — — — — — — — — 51
.28 צו מיינע חברים קריטיקער — — — — — — — — 52
.29 * * * — — — — — — — — — — 53
.30 צו א געליעבטער צו א קינד — — — — — 54
.31 פראגמענט — — — — — — — — — — — — 55
.32 גאָט מיין גאָט — — — — — — — — — — — 56
.33 צום נייעם יאָהר — — — — — — — — — — — 57
.35 דאָס ארימע פויגעלע — — — — — — — — — 58
.36 דער פאסטוך און דאָס שעפעלע — — — — — — — 59
שעפפונג — — — — — — — — — — — — 60
עפיגראמען — — — — — — — — — — — 61

צו מיין צוואנציג יאָהריגען געבורטסטאג.

ס'האָט מיך ווער אין א טויט-לעבעדיג שטיק מאַטעריע פערוואנדעלט און וואָס אין מיר אריינגעבלאזען וועלכעס נאָגט, ציהט, פּיהלט, בענקט, שטרעבט, ליידט און פּלאָגט מיך פאר דער גאנצער צייט פון מיין אונגליקליך-גליקליכען „זיין".

מיט דער אונבעמערקבארער שנעלקייט פון א בליץ האָט מיר ווער געפיהרט דורך די פערשיעדענע „חדרים" פון בלינדען „זיין" און מיר ענדליך דערפיהרט צו דער הויך פון צוואנציגסטען עטאזש פון לעבען....

אצינד שטעה איך אויפ'ן קבר פון מיין צוואנציג-יאָהריגען „זיין" און בליק יאוש'דיג ארונטער צו דעם „תהום" פון מיין פערגאנגענהייט און זוך דאָרט דעם „זין" און צוועק פון מיין „זיין" וועלכער האָט זיך געזאָלט פון איהר ארויסוועבען אין גאנג פון איהר ענטוויקלונג. איך זוך פּאָרש און פרעג, ביז ענדליך ס'הייסט מיר ווער אין שפּיגעל פון צייט אריינקוקען און ביי איהר ביי דער „מאדאם צייט" — פרעגען דעם ווירקליכען „זין" פון מיין „זיין".

כ'האָב אין שפּיגעל פון דער צייט מיט מיינע אויגען זיך איינגע-געסען, און וואו נאָר איך האָב זיך מיט מיין פראגע צו איהר — דער „מאדאם צייט" — זיך געווענדעט, האָט מיר ווער אריינגע-פיהרט אין לאנד פון דער צוקונפט, אין וועמענס ברילען מ'האָט מיר געהייסען אריינקוקען, און דורך וועלכע איך האָב פאָלגענדעס גע-זעהען:

א שווארצע טוידטע קאלטע שטילקייט הערשט ארום און ארום, און דער פוילער ריח פון טויט דערטראגט זיך „עד לב השמים"; דער טייפעל, וואָס אין שווארצען איינגעהילט, שטעהט מיט גאוה ביים שוועל פון דיזער וועלט פון טוידט, און שלייי-דערט אריין, אָהן רחמנות און אָהן איין אויפהער די קרבנות פון לעבען אין דיזען אונענדליכען ים פון טוידט...

כ'האָב לאנג אהין ניט געקענט קוקען, ווייל מיין הארץ האָט אין מיר אנגעהויבען חלש'ן פאר שרעק, און כ'האָב די ברי-לען פאר כעס צו דער ערד געוואָרפען — — —

דאָס איז דער ענד ציעל פון לעבען! — — — האָט די „צייט" ענערגיש אויסרופענד צו מיר געזאָגט:

דאָס איז דער טוידט! — דער גרויסער געגענזאץ פון לע-בען! און דאפיר — האָט זי מיר ווייטער געזאָגט — נוץ אוים די

„צייט" פאַר'ן לעבען, ווייל דאָס לעבען איז קורץ און ניט בעשאַ-פען פאַר'ן זוכען דעם „זין" פון איהר „זיין" ווייל:

ניט אין דיין זוכען
מאַרטירער פון לעבען
וועסטו געפינען דעם „זין" פון דיין „זיין"
לעב!....
ווייל דאָס לעבען זעלבסט,
איז דער „זין" פון „לעבען"....

מערץ 27-טען 1917.

צווישען צוויי וועלטען

א פינסטערער „תהו ובוהו" הערשט אויף גאָט'ס וועלט. אין סאמע מיטען וועלטען־רוים, ציהט זיך א פאַדים, וואָס פון דעם פינסטערען אבגרונד, ביז דער העכסטער טיפעניש פון דער הימלישער אונענדליכקייט...

דאָרט אויבען גאנץ הויך ארום דעם פאַדים, וואָס האָט זיך איינגעגעסען אין דעם הארץ פון הימעל־געוועלב הענגט אויף וואָס, א הימליש שעהנע יונג־פרוי אין בלאָהען איינגעהילט, וואָס איז בעפּערעלט פון טויזענדער זילבערנע שטערענדלעך, פון וועמענס בוזים עס אטהעמט ארויס א הימליש־דופטענדע, ווייבליך־וואַרימע קיהלגליכקייט, אויף וועמעס ליפּען עס רוהט א געטליכער שמייכעל.

צוויי גראהע גרויסע „עמוד־ענן" אויגען, ווינקען ליעבליך ארונטער, און צוויי ענטבלויזטע ארעמס, פון וועלכע עס זינגט ארויס איהר גאנצער ווייבליכער רייץ, זיינען האָפנונגספול פער־שפּרייט איבער אונזער אירדיש קעפּיל.

פון אונטען גאנץ טיעף אין דער סאמע מיט פון טיעפען פינסטערן אבגרונד, וואָס ארום דעם פאַדים, בעוועגט זיך אויף וואָס א ווייבליכע פיגור, אין שווארצען איינגעהילט, פון וועמעס „עמוד־אש" אויגען עס שטראהלט ארויס, א שטראהל פון ליכט, וועלכער בעזילבערט גאָט'ס וועלטיל און ווינקט מיט ליעבע ארויף גאנץ הויך.

אין דער סאמע מיט פון טיעפען אונענדליכען וועלטען־רוים, וואָס ארום דעם פאַדים, שטראהלט פּלוצלונג אויף א ליכטיגע זון, אויף וועמענס זונניגער־שוים „איך" רוה...

מיט אמאָל האָט ווער א בלאָז געטהאָן, און די זון אויף וועלכער איך האָב גערוהט, האָט ארום פאַדים זיך אָנגעהויבען דרעהען, מיט א אויסערגעוועהנליכער געשווינדקייט ארויף און אראפּ, ארויף און אראפּ... און מיין הארץ האָט געצוויגען צוביידע וועלטען...

די יונג־פרוי וואָס פון אויבען גאנץ הויך האָט מיט איהר גאנצען ווייבליכען רייץ מיך געצויגען ארויף און ארויף....

די פרוי וואָס פון אונטען אין שווארצען איינגעהילט, האָט מיט אמאָל פאנאנדערגעעפענט איהרע ווייבליכע ארעמס און מיט איהר גאנצען ווייבליכען רייץ מיך געצויגען צו איהר אראפּ און אראפּ...

דער קאָפּ האָט זיך גערדרעהט... דאָס הארץ האָט געפלאַ־

טערט, און די „נשמה" האָט געצויגען, מיט איין און דערזעלבער קראפט, ארויף און אראפ, ארויף און אראפ.... און אָט האָט זיך געדאכט, ווער איך פון דער פרוי וואָס פון אויבען בעזיעגט, און ווידער פון דער וואָס פון אונטען.....

אזוי האָבען זיך געצויגען לאַנגע און לאַנגע מינוטען ביז ענדליך איך האָב דעם קאָנטראָל איבער זיך פערלוירען, און מיט אמאָל אוי־ווער! האָט וואָס אין מיין מח געפּלאצט, ווער האָט דעם פאָדים איבערגעריסען און טראַך! איך בין שוין ארונטערגעפאלען גלייך אין די ארעמס פון דער פרוי וואָס פון אונטען אין שווארצען איינגעהילט, אויף וועמעס ברוסט איך האָב ערוואכט...

מערץ 21־טען 1917.

דאָס לעצטע וואָרט
(דעם אָנדענק פון מיין אומפערגעסליכען חבר חיים ווייסמאַן)

אונטער דעם גראהען הימעל וואָס הענגט איבער די „חורבות" פון שלאכט-פעלד הערשט יעצט א טויטע שטילקייט, צובייזלטע פערקרימטע געזיכטער, פון אמאָליגע מענשען.... ווער אָהן א האנד, אָהן א קאָפ, א שולטער — קוקען יעצט ארויס פון די פערגליווערטע טייכען מענשען-בלוט, צוזאמענגעמישט מיט דעם אונשולדיגען בלוט פון פערד — פון וועלכע א בענקשאפט נאָך וואָס שרייט פון זיך זעלבסט ארויס, דער גרויזאמער גאָט פון טויט שוועבט יעצט זיעגעריש ארום מיט עקעלהאפטען שטאלץ איבער די אלע קרבנות פון קריעג, און שאנעוועט ניט קיין טאַטען פון קינדער, קיין מאַמעס קינדער, און פערניכטעט אזוי אונ-רחמנות'דיג אזוי פיעל יונגע לעבענס, וואו ניט וואו מערקט זיך א שווארצער פויגעל מיט א לאנגען שנאָבעל וועלכער פיקט שוין מיט גרויס הנאה די לייבער פון די טוידטע און בלוט אויסגעווייק-טע מענשען-קינדער. און שא און שטיל איז ארום, און עס דאכט זיך אז נאָר טויט.. און טויט... הערשט ארום און ארום.

חיים'ל דער איין און צוואנציג יאָהריגער פאָעט וועלכער איז ווי א טויטער ביז יעצט אין א פערוואָרפענעם פינסטערען גרוב געלעגען, צווישען אונצעהליגע טויטע „נבלות" האָט מיט אמאָל פון זיין לאנגען שלאָף ערוואכט, און דערפיהלענדיג דעם טיעפען שמערץ פון זיין איידעלער נשמה... ווי אויך דאָס דערנעהענטערען זיך פון זיין טויט האָט ער מיט שמערץ, מיט זיינע האלב-טויטע ליפען דאָס פאָלגענדע געזאָגט:

אך, ווי דום און נאריש איך בין געוועזען ווען דער לע-בענס-רוף האָט שטורמיש געקלאפט אין מיין טהיר....

פער'חלומ'ט, פערזאָרגט און פערטראכט... האָב איך אי-מער געוועבט און געבויט און צובראכען אלץ נייע און נייע אידע-אלען....

אין חקירות פערזונקען בייטאָג און ביינאכט האָב איך איינזאם פערבראכט מיינע יאָהרען... אוי מיינע וואונדען!... מיינע וואונ-דען!...

כ'האָב געטרוימט... אוי געטרוימט! פון עפעס א שעהנער אידעאלער וועלט וועלכע האָט געזאָלט זיין דער צוועק פון מיין „זיין"... און מיט אמאָל אוי געוואלד! מיט א מאָל... האָט דער ווילדער, אונמענשליכער וועלט-בראנד אויסגעבראכען, און א פינס-

טערע, אוי גענוואלד! — א פינסטערע מאכט, האָט מיך מיט דער קראפט פון א ווילדער חיה אוועקגערויבט פון מיין שטילען ליעבען, עהרליך־איינזאמען שטרעבען, און פערפיהרט, אוי גוואלד פערפיהרט אין דיעזען בלוטענדען קערקער!...

אוי מיינע כחות.. מיינע כחות.. וואָס פלאָגט איהר מיך.. אזוי שרעקליך?... פער—לאָזט מיך ליעבער.. אוי — פער—לאָזט מיך, און.. לאָזט מיך וואָס גיכער דעם טויט.. דעם טויט.. מיין בעפ—ריי—ער.. בעגעגענען, ווייל... ני—טא, ני—טא מעהר קיין כ—ח.. א פלוך.. צו—א—יי—ך א פלוך צו איי—ך.. יא — א פלוך....

ס'האָט פון וואו! א מזרח־ווינטעל א בלאָז געטהאָן וועלכעס האָט מיט זיך מיטגענומען די עהרליכע נשמה פון חיים'ל דעם אונשולדיגען יונגען פאָעט אין לאנד פון אויביגער פערגעסענ־הייט....

פעב. 1917.

דער סוד פון לעבען
(פראגמענט)

אוים מיין טאג־בוך.

...די גאנצע מענשהייט איז בעהעפט אין איין פינסטערן וועלט־טהייל, איבער וועלכען עס העגגט א סאמעט בלאָהער הי־מעל, און א טוידטע שטילקייט הערשט איוף גאָט׳ס וועלטעל.

מיט א מאָל ווער „איך״ ווי פון א געהיימער האנד, ארויס־געריסען פון אָט דער מיליאנען־קעפיגער מאסע און מיט דער קראפט פון אונזעהבארע פליגלען, פליה איך אלץ העכער און הע־כער ארויף, און וועהרענד מיין שטייגען, צינדען זיך אלץ אן, טוי־זענטער און טויזענטער אונצעהליגע הימלישע ליכטער, ביז ווען איך האָב ענדליך דערגרייכט דעם שפיץ פון א הויכען ריעזיגען בארג וועלכער האָט מיט זיין הויכקייט כמעט ווי בעריהרט דעם הימעלס הארץ, האָט זיך דער גאנצער הימעל מיט דער שנעלקייט פון א בליץ, אנגעצונדען אין איין גלוטיג רויטען פייער, און ווען כ׳האָב זיך ענדליך אויפ׳ן שפיץ פון דיעזען ריעזיגען הויכען בארג אבגעשטעלט, האָט אן אונבעקאנטע שטימע, מיט א פייער־שפיי־ענדען קול — וועלכער האָט אויפגעשווידערט דעם גאנצען הימעל־געוועלב דורך דאָס קראכען פון א דונער, מיט פייער אויסגערופען;

דאָס איז ער! דאָס איז ער!
דער ענטפלעקער פון „אמת״
נאָך וועלכען איהר גארט שוין —
יאהר־טויזענדער לאנג;
פאלט ניעדער פאר דיעזען —
ערהאבענעם זעהער,
און לאָז ער ענטפלעקען
פאר אייך דיעזען סוד!...

— ס׳האָט לאנג ניט גענומען און די גרויסע, גרויסע מענ־שען־מאסע איז אויף די קניה ווי איין מענש געפאלען, און עס האָט זיך געדאכט אז הימעל און ערד, און אלעס וואָס נאָר אויף דער וועלט, די גאנצע נאטור! איז פעראייניגט געוואָרען אין איין טויט־לעבעדיג אטעמלאָז שטומען הייליגען געגענשטאנד, וועלכער האָט מיט דער געהארכזאמקייט פון א אויסערגעוועהנליך שטיל קינד אויפמערקזאם זיך צוגעהערט צו דער רעגענדער שטימע פון

בארג וועלכע האָט פון מיר מיט זיכערהייט און געטליכער קראפט ארויסגעשריען

זאָל הימעל און ערד
פערנעהמען מיין שטימע
און אלעס וואָס לעבט
צוהערען מיין קול
דען איך וויל ענטפלעקען
דעם סוד פון דעם לעבען
וואָס ווער האָט דער וועלט
זייט יאָהרען געגעבען —

ווען כ'האָב געהאַלטען ביי דיעזע אויבענדערמאָהנטע ווערטער, בין איך מיט אמאָל פון בארג אראבגעפאלען און ווי פון א חלום ערוואכט, א דערשראקענער ליגענדיג אויף מיין בעטעל וואָס נעבען פענסטער, דורך וועלכען דער טאָג האָט צו מיר הערליך אריינגעקוקט...

מערץ 8-טען 1917.

דער לעבעדיגער מת

דאס איז געווען אין א פראסטיגען דעצעמבער טאג. גרויע וואלקענס האבען איינגעהילט דעם גאנצען וועלט-רוים, און זילבער ווייסע שנייעלאך האבען זיך אונענדליך געשאטען פון דער טיע־פער אונענדליכער הויכקייט, און זיך מיט א אונגעהויערער שנעל-קייט טאנצענדיג געווירבעלט, אוועקגעלעגט און איינגעפרעסט זיך איינס אין אנדערען אויף דער שויס פון אונזער מוטער־ערד. א שטורם'דיגער בייזער קאלטער־ווינד האט מאנאטאן געוואויעט פון אלע זייטען און מיט זיך מיטגעבראכט הויפענס-שניי און ערטער־ווייז זיי איבערגעלאזען אין קליינינקע ברייטע, לאנג־עקיגע נידע־ריגע בערגלאך און אונערמידליך וויטער געוויישט און געהו־זשעט אין איינטאניג זיך א ליעדעל געפייפט איבער גאטס וועל-טיל....

די קליינינקע מענשען־קינדער זיינען זיך איילig געגאנגען יעדער זיין גאנג. די פון פראסט אויסגעטריקענטע און שניי איינגע טונקענע הילצערנע טראטוארען וואס פון אונטער זייערע פיס הא-בען האסטיג געקרעכצט און געקרעכצט...

מיט א אויסערגעוועהנליכער שנעלקייט בין איך בעזאנ־דערס געלאפען, איבער די אין ווייסען־שניי איינגעהילטע גאסען, און א מיעדער א האלב-דערפרוירענער בין איך קוים א לעבעדיגער אין הויז אריין. קוים האב איך זיך נאר דערווארעמט האב איך א שרעקליכען וועהטאג דערפיהלט אונטער מיין הארצען, און נאך גרויס מאטערנים איז מיר מיט דער הילף פון מיין טרייער מוטער ענדליך געלונגען זיך אויסצוטהאן, און מיט איין אויסדרוק פון שמערץ האב איך זיך מיט א ביטערען קרעכץ אין בעט אריינ־געלעגט.

א קאנוואולסיווע קעלט, דערנאך א היץ — האט מיך פון קאפ ביז די פיס ארומגענומען, און נאך פיעל מאטערנים בין איך ענדליך פערזונקען אין א טיעפען טיעפען שלאף.. — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — —

——— א ———

...ס'איז פינסטער און קאלט ארום מיר. עפעס פיהל איך זיך ווי געפענטעט אין א ענגער שמאלער זאך... פון אלע זייטען דריקט מיך אונערטרעגליך זעהר, זעהר ניט אנגענעהם... און אי־בער זיך פיהל איך א שווערע זעהר שווערע משא. אויף די אויגען עטוואס גלאטעס מיט שארפע שפיציגע ברעגען. איך פרוב זיך ריה־רען, נאר איך פיהל זיך ווי געפענטעט איבער'ן גאנצען גוף... א

שוידער נעהמט מיך ארום און מאָמענטאַל פיהל איך דאָס אָנקומען פון עפּעס א מאָדנע וואַרימקייט וועלכע האָט ארומגענומען מיין גאַנצען קערפּער. איך האָב געפּרואווט עפענען מיינע אויגען, נאָר עטוואָס האָט מיר געשטערט און כ'האָב גאַרנים געזעהען, איך פּרוב מיינע הענד ריהרען און ווידער שטערט מיר עפּעס, וואו בין איך? — פרעג איך זיך זעלבסט, און „בשעת מעשה" פיהל איך דעם צוריקפאַל פון מיין אייגענעם ווארעמען אטהעם־הויך מיינע האָר ריהרען זיך, און שטעכען מיך ווי מיט נאָדלען פאַר צער.

מיט שרעק האָב איך גענומען צוזאַמענקלייבען מיינע לעצטע גייסטיגע כחות אום זיך צו עראינער'ן וואָס מיט מיר איז לעצטענס געשעהען, פערשיעדענע לעבענס בילדער אין זייער פולען פראַכט און גלאַנץ, פליהען פאַר מיר דורך און איך טראַכט זיך —

א אה! איך ווייס! איך ווייס! וואָס מיט מיר איז לעצטענס געשעהען! אבער וואו איז מיין טרייע מוטער?! —

יא, יא! טראַכט איך זיך אונטערטהעניג — ס'איז יעצט שפּעט אין דער נאַכט, און אלע שלאָפען יעצט געוויס! — ווארום אבער קען איך זיך ניט אויפהויבען? בין איך דען ווירקליך אזוי קראַנק? נו און וואָס דריקט מיך אזוי אונערטרעגליך פון אלע זייטען? איך ליעג דאָך אויף מיין מוטערס קישען, וועמענס פעדערען זי האָט אליין מיט איהרע אייגענע הענד פאַר מיר אויסגעפּליקט? און וואָס איז מיר אזוי שוידערהאַפּט קאַלט? מיין טרייע מוטער האָט דאָך מיך איינגעדעקט א חוץ דער וואַטענער קאָלדרע אויך מיט איהר ווארעמען וואָלענעם שאַל, און.... נור גענוג! — האָב איך זיך אליין געפּרואווט טרייסטען און בייזערען, אוועקט פון מיר בייזע חלומות, לאָזט מיך רוהיג אויסשלאָפען די נאַכט אום כ'זאָל אין דער פריה — אויב כ'וועל זיין געזונד גענוג, אין צייט קענען אויפשטעהן און רוהיג אונגעשטערט פאָרטזעצען מיין טעג־ליכע ארבייט. כ'האָב זיך געפּרואווט איבערדרעהען אויף א זייט, נאָר ווידער האָב איך זיך דערפיהלט ווי געפּענטעט און פון ארט זיך ניט געקענט ריהרען, נאָר ווערענד כ'האָב מיין אנגעוועהטאָג־טען קאָפּ א ריהר געטהאָן פון ארט האָט זיך עפּעס א שטיקעל שער־בעל אראָבגעקייקעלט פון מיין אויג אויף דער לינקער באַק פון מיין געזיכט, און אזוי שנעל ווי כ'האָב מיין אויג געעפענט האָב איך פאַר זיך דערזעהען עפּעס א מאָדנע געלבליכע — ווייסקייט.... —

ס'טאָגט שוין געוויס — האָב איך זיך געטראַכט, און אלץ נאָך געדענקט איינדרימלען, דער שאַרפער שטיקעל שערבעל האָט אבער מיין באַק געדריקט, און ווי נאָר כ'האָב געפּרואווט דאָס אראָבנעהמען, האָב איך זיך ווידער ווי געפּענטעט דערפיהלט, און צו מיין טיעפען שמערץ גאַרנים געקענט טהאָן, כ'האָב ווידער מיין קאָפּ אויף א האָר בעוואויגען דאָס אויג ברייטער געעפענט און א שוידערליכען שמערץ, א קעלט דערפיהלט, שוין דאַכט זיך טאָג, האָב איך זיך געטראַכט — און אין שטוב איז נאָך אזוי שטיל און רוהיג! וואָס איז דאָ אבער אזוי קאַלט? בין איך פיליכט אין א

שפּיטאל? נאָר וואָס רייד איך? אין די שפּיטאָלען איז דאָך אזוי וואָרים און גראָם, און היינט די פעלדשערינס וואָס דרעהען זיך דאָרט אימער אַרום, זיינען דאָך אזוי פּיעל אין צאָהל! און א חוץ דעם אימער און אימער אויף. און איך! נור איך אונגליקליכער! האָב נאָך איינע ניט געזעהען, ניט געפיהלט אפילו איהרע ווייבליכע בליקען אויף מיין קראנקען געזיכט און זאָגאר קיין שארף פון א מענשען, די גאנצע צייט וואָס איך בין אויף, ניט געהערט.

מיט אמאָל האָב איך זיך ווי פאר עפּעס אויסערגעוועהנליכעם דערשראקען און אָנגעהויבען שרייען מאמע! מאמע! — הויך אויף א קול, צו מיין טיעפען, טיעפען שמערץ, האָב איך אבער נאָר דעם וואַרימען צוריקפאל פון מיין אייגענער שטימע דערפיהלט, א גאָט! וואו בין איך?! וואו בין איך?! — האָב איך זיך פּלוצלונג ווי ערוואכענדיג פון שלאף, מיט שמערץ געפרעגט, און אויסגעבראָכען אין א ביטער שמערצליך יאמער-געוויין, א וואָס איז דאָס? וואָס איז דאָס? דאָס ווייסע אין וועלכען כ'בין איינגעהילט? א! האָב איך פערצווייפעלט אויסגערופען, — וואו נעהמט מען כח דאָס אריבערצוטראָגען, דאָס איז דאָך טויטען-געוואנד אין וועלכען איך בין איינגעהילט! א יעצט וויים איך! יעצט וויים איך, דעם סוד פון אייער טייפלישער ארבייט, איהר שקלאפען פון לעבען! א אה! דאָס האָט איהר מיך פון לעבען אין קבר פעריאגט! א גאָט! איך ליעג דאָך אין א קאלטען פינסטערען קבר, האָב איך ווידער מיט פערצווייפלונג אויסגעשריען און אויפסניי אין א יאָמערליך שמערצליך געוויין אויסגעבראָכען, נור גענוג! גענוג! האָב איך ווי פון היץ מיט פערדרום נערוועז אויסגערופען — גענוג טראכטען, איך מוז אנשטרענגען אלע מיינע קרעפטען און ארויס! ארויס פון דיעזען פנסטערען גרוב, אום מיט מיין עקזיסטענץ זיי צו בעווייזען; די פאלשע פאָרשטעהר פון לעבען, — אויף וויפיעל פאלש, נידערטרעכטיג, און בעטריגעריש זיי זיינען אלע ווי איין.

א גאָט! א גאָט! האָב איך וויינענדיג אויסגערופען, גיט דען נאָך מעהר שוידערליכעס, מעהר נידערטרעכטיגעם אויף דער וועלט, ווי א לעבעדיגען וועזען לעבעדיגערהייט אין קבר צו בעגראָבען?! ווער ווייסט? ווער ווייסט וויפיעל יונגע לעבעדיגע מענשען בלומען, די פינסטערע טייוואָלים פון „לעבען", האָבען אין גאנג פון לעבען אין פינסטערען קבר פעריאגט?! נור גענוג! גענוג טראכטען און פּלוכען. צו דער ארבייט... צו דער ארבייט..!

נאָך פיעל אנשטרענגונג איז מיר ענדליך געלונגען פון ארט זיך אביסעל צו ריהרען און נאָכדעם ווי כ'האָב זיך דערפיהלט א ביסעל פרייער אין מיינע טוידטען-קליידער האָב איך מיט שווערער מיה מיינע קניה א ביסעל דערהויבען און וועהרענד מיין קערפּערליכער אנשטרענגונג דער דאָזיגער, האָב איך איבער זיך דערפיהלט עפּעס א שווערקייט פון א ברעט. און הערידקאָלעך פּייכטע ערד האָבען ווי די שנייעלעך פון הרויסען פון קבר מיך בעשאָטען, כ'האָב מאָמענטאל זיך אביסעלע פון באָדען דערהויבען און מיט דער פאר־

לער קראַפּט פון מיין גאַנצען קערפּער העגד און קניה זיך ליגענדיג איינגעקלעמערט אין דער הילצערנער ברעט וואָס איבער מיר, און מיט א גוואַלדיגער אָנשטרענגונג זי געדריקט אַלץ העכער און העכער ארויף...

ביסלעכווייז האָב איך אין מיינע הענד דערפיהלט דאָס לאַנגזאַמע שטייגען פונם ברעט, ביז ענדליך איך בין מיט אַלע מיינע גליעדער פאַר איהר צו קורץ געוואָרען, נאָך דעם ווי כ'האָב מיט זיי דערגרייכט די העכסטע הויך פון אויסציהונג, און מיט אמאָל בין איך פון איהר אין גאַנצען לויז געוואָרען.

כ'האָב מאָמענטאַל געפּרואווט זיך אויסציהען אין דער ענגער אויסגעהוילטער הויך פון דער ערד וואָס איבער מיר, נור א אונענדליכע משא געלבליך-פייכט ליים האָט מיך פערהרעגענט, און מיט א מאָהל אזוי אונערבאַרעמדיג צוריקגעשטויסען, דאָס איך בין אין אהנמאכט געפאַלען, און ביטערליך אָנגעהויבען וויינען און קלאָגען, וויינען און קלאָגען, און זיך געבאָדען אין א טייך פון איינענע הייסע, בלוטיג-זודיגע טרעהרען... —

—— ב ——

א גאָט! וואָס איז דאָס? די ערד פון אקאַרשט פריש-בעערדיגטען קבר בעוועגט זיך דאָך! — האָט א אויפמערקזאמער פערבייגעהער, ווילד ביט מיט זיין אייגענער שטימע אויסגערופען, און צוגעהענדיג נעהענטער צום דערמאָהנטען קבר, האָט ער א שפּאַלט אויפ'ן הארץ פון קבר בעמערקט, פון וועלכען עס האָט ארויסגעקוקט איין עק פון א ווייסער „קבר-דעק" מיט שרעק איז ער פון קבר אבגעשפּרונגען, ווען ער האָט פּלוצלונג א יאָמערדיג כאַרכלענדע שטימע פון דער טיעפקייט פון קבר דערהערט, און שנעל האָט ער אָנגעהויבען לויפען איבער די מיט ווייסע שטומע „מצבות" בעדעקטע, יעצט אין שנעע איינגעהילטע קברים, ביז ענדליך ער האָט דערגרייכט דעם „בית הקברות" מאַנס הויז, אין א ווילע אַרום איז ער צוזאַמען מיט איהם און נאָך איין „ערל" צום דערמאָהנטען „קבר" צוריקגעקומען, און אויפמערקזאם האָבען זיי זיך אָנגעבויגענער הייט צוגעהערט צום געשפּאָלטענעם הארץ פון קבר, פון וועלכען ס'האָט יעצט ארויסגעקרעכצט א ביטערע קוים הערבאַרע גוססדיגע שטימע. שטום אָן ווערטער מיט א רעליגיעזער ערנסטקייט אויפן פּנים אויסגעגאָסען האָט דער „ערל" זיך גע'צלם'ט אויף זיינע קניה פאַר'ן קבר, — „שמע ישראל" האָט דער „קברן" מיט א טיעפער „יראת שמים" מינע אויף זיין פּנים — דריי מאָל אויסגערופען, „אמן" האָט דער דריטער אלס „עדות" געענטפערט, און מיט ריסקאַליעס אין זייערע הענד האָבען זיי זיך מיט איין אויסדרוק פון

געמישטער שרעק און נייגעריגקייט גענומען אויפגראבען דעם קבר.

ס'האט לאנג ניט גענומען ביז זיי האבען ענדליך דערגרייכט דעם ענד־ציעל פון קבר, און בעפאר נאך זיי האבען זיך ארומגעקוקט איז שוין דער „מת" אין זיינע שניי־ווייסע „תכריכים" א לעבעדיגער פון קבר אליין ארויסשפרינגען. רויט ווי פייער האבען זיינע פון טרעהרען געשוואלענע אויגען געגלאנצט און פיעבערהאפט געברענט, ברענענד רויט און פערפלאמט, גארניט ווי ביי א טויטען זיינען זיינע באקען געווען, ווייס ווי קאלך זיינע קליידער, פון וועלכע הרידקאליך ערד האבען זיך געשאטען, אויס שרעק פאר זיך זעלבסט און פאר דער סצענע וואס ארום איהם איז ער אין אונמאכט געפאלען, פאר די פיס פון זיינע נאך יעצט אונבעקאנטע ערלעזער.

ס'האט לאנג ניט גענומען און דער „לעבעדיגער מת" איז אין „בית־הקברות" מאנס הויז אויף א סאפע געלעגען —

גענוג! גענוג! כמוז שוין גענן, האט „דער לעבעדיגער מת" פון בעט זיך אויפהויבענדיג — נערוועז מיט א ציטערדיגען טאן אויסגערופען. —

וואוהין? האט דער קברן פערוואונדערט איהם געפרעגט — א היים! אהיים צו מיין טרייער מוטער! — האט ער אונגעדולדיג מיט מעהר אנגעשטרענגטקייט געענטפערט — אבער רוהט זיך דא אויס איניגע טעג — האט דער קברן ווידער כמעט ווי געבעטען זיך ביי איהם, רוהט זיך אויס, און דאן וועלען מיר איך צוריק צו אייער מוטער אהיים פיהרען —

— אבער ניין! האט דער „לעבעדיגער מת" איבערהייסענדיג זיינע רייד ענערגיש איהם געענטפערט — ניין! ניין! איך קען דא מעהר ניט זיין! איך האס דיעזען געגענד! דיעזען פינסטערען „בית הקברות" ווייל אויך דא, ווייל אויך דא האב איך קיין רוה ניט געפונען!...

מאמע! מאמע! האט ער זיך אויפהויבענדיג העכער פון בעט וויינענדיג אויסגערופען, אך מאמע, מאמע וואוהין האט איהר מיך פערפיהרט?... וואוהין האט איהר מיך פערפיהרט?... און מאמענטאל איז ער צוריקגעפאלען, מיטן פנים זיך איינגהרענדיג אין ווייסען שמוציגען קישען אויף וועלכען ער איז געלעגען...

ס"האט לאנג ניט גענומען און „חברה" האבען דעם „לעבעדיגען מת" אין א פויערשען פוטער איינגעהילט, און נאך דעם ווי זיי האבען זיך אלע אויף א ברייטען איינפאכען שליטען אויסגעזעצט וואס האט פאר"ן טהיר אויף זיי געווארט, זיינען זיי אבגעפאהרען אין שטעדטעל צום „לעבעדיגען מת" מוטערס וואוינונג, ווי נור זיי האבען דאס הויז דערגרייכט איז דער „לעבעדיגער מת" פריהער פאר אלעמען פון שליטען ארויס, און אין הויז פון זיין מוטער אין איין אטהעם אריין....

— ג —

ס'איז „בין-השמשות" אויף גאַסט וועלטעל, א קאַלטער טרויער הערשט אין הויז, אין א ווינקעל אויף דער ערד זיצט אין הוילע זאָקען, אין א שוואַרצען פאַרטוך, מיט א טרין — קויטיג קאָפּ טיכעל אויפן קאָפּ,— איינגעהילט די אונגליקליכע אַרימע מוטער, און טרויערט איבערן אַלטען, פון טרעהרען אויסגעפלעקטען בוך „איוב" וואָס אין איהרע ציטערדיגע הערליכע הענד — אויף איהר אקאַרשט ניט לאַנג פערשטאָרבענעם צוואנציג יאָהריגען זוהן...

מיט אמאָל עפענט זיך האַסטיג די טהיר און דער „לעבעדיגער מת" לויפט אַטהעמלאָז אריין. און מיט טרעהרען אין די אויגען פאַלט ער ארויף אויף דער מוטערס האַלדז און אָהן ווערטער אומאַרעמט ער איהר, און בעגיסט איהר האַלדז מיט לעבעדיג-הייסע טרעהרען, קוים אויסשרייענדיג מאַמע.. מאַ—מע..

— מיין קינד! — האַט זי ניט גלויבענדיג איהרע אייגענע אויגען, — פערצווייפעלט אויסגעשריען, און אין חלשות געפאַלען, מענער און ווייבער פון גאַנצען געסיל זיינען מאַמענטאַל זיך אין שטוב אנגעלאָפען און מ'האָט זי קוים קוים דערמינטערט, נור אַט חלש'ט זי ווידער, און מ'דערמינטערט איהר ווידער אויפ'סניי...

דער גראָהער ווינטערדיגער „בין השמשות" האָט מעלאַנכאָליש אין הויז אריינגעקוקט דורך די פון פראָסט אנגעפרוירענע מיט בוים'עלעך פון א געהיימער האַנד געמאָהלענע' פענסטער־שויבען, און מיטגעהאָלפען בעוויינען דעם אונערוואַרטעטען אונגליקס גליק...

דאָס „יאָהר-צייט" לעמפעל וואָס אויפ'ן פענסטער האָט טרויעריג פער'יתום'ט געטוקט, און א פערבלאָנדזשעטע פליעג האָט ארום גלעזעל איינטאָניג געזשוזשעט...

אויפ'ן פענסטער וואָס אין דער וויים־געקאַלעכטער וואַנד איז א וויים שטיקעל ליינוואַנד געהאַנגען נעבען וועלכען א פער־יתום'ט גלאָז וואַסער איז געשטאַנען, צו רייניגען די נשמה פון פערשטאָרבענעם, יעצט לעבעדיגען „בן יחיד", און שטיל עפּעס געמורמעלט, גלייך ווי ס'האָט זיך דערשראָקען פאַר דעם פלוצלונגען אָנקומען פונם פערשטאָרבענעם „בן יחיד" וועלכער האָט שוין „במילא" אויב צוריק לעבעדיג געוואָרען אין זיך אריינגעזאַפּט צוריק די נשמה... און פערשעהמט מיט אן אראָבגעלאָזט קעפּיל שטום ווי געפּרעגט, נשמה! וואו ביסטו? נשמה וואו ביסטו?.... און עס האָט זיך געדאַכט אַז אויך דאָס טוידטע נשמה'לאָזעס שטיקעל ליינוואַנד האָט בעמערקט און פערשטאַנען דעם סוד פון דער גאַנצער דערמאָהנטער געשיכטע.

ווייבער פון ארומיגען געסעל, האָבען ארומדרעהענדיג זיך אין הויז, קענטיג אליין ניט וויסענדיג פאַרוואָס געקרעכצט און מיטגעוויינט מיט דער יעצט קראַנקער מוטער...

„שרה העניע ברוך הירש׳ס״ די מארק זיצערין וואס קריגט זיך מיט אלע ווייבער, טאנצט אויף אלע חתונות און קלאגט אויף אלע לויות, האט אין א ווינקעל יעצט פאר אלע ווייבער דעם „לע־בעדיגען מת״ פון א „גוט אויג״ אבגעשפראכען... אפען זיינען יעצט אלע טהירען געווען און מענשען זיינען אריין און ארויס, אריין און ארויס, און אלעמענס אויגען זיינען געווען געווענדעט צום „בר־מנן״ דעם „לעבעדיגען מת״ און ווען ער האט זיך וויע־דער אריינגעלעגט אין זיין אלט-נייעם ווארימען היימישען בעט האט ער טריאומפירענדיג זיך געווענדעט מיט א געמישטען אויס־דרוק פון פערדרוס, האס און צארן מיט איין הייזעריגער שטימע צו די ארומיגע, און יעצט, האט ער געזאגט — וועל איך מיט מיין „זיין״ בעווייזען דאס פאלשקייט פון די זאגענאנטע פארשטעהער פון דעם אין שמוץ איינגעהילטען לעבען... און זיך רוהיג מיט א פערפלאמטען סארקאסטישען שמייכעל אויף זיינע ליפען אויף זיין בעט אויסגעצויגען. — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

ביסלעכווייז ביסלעכווייז זיינען זיך די פרעמדע פנים׳ער פון הויז צוגעגאנגען. די אייגענע און גאר נאהענטע האבען זיך נאך געדרעהט ארום דער יעצט קראנקער מוטער וועלכע איז אויף א בענקעל יעצט, מיט מעהר זיכערהייט אז איהר איינציגער זוהן האט זיך אומגעקעהרט צו די לעבעדיגע,— געזעסען נעבען דער סאפע, און מיט ליעבע געצערטעלט איהר אויפסניי געבוירענעם זוהן.

דעצעמבער 16-טען 1916.

דער שטומער פויער

שטעהט זיך אַ שטיבעלע אין פעלד, איינזאם אליין ווייט פון א ישוב, און אַ גאַנצען טאָג פון זונען אויפגאנג ביז זונען אונטערגאנג איז דאָס עלענד אליין און פערלאָזען פון זיין „בעל הבית׳ „יאקוב״ דער שטומער, און אין זיין טיעפען עלענד, טרוימט דאָס נאָר וועגען דאָס אָנקומען פון זיין שטומען בע״ב וועלכער פערברענגט זיינע וואָכען אונטער זיין דאך, מיט דער זעלבער איינזאמער טרויעריגער שטומקייט פון דעם שטיבעל זעלבסט.

...ער אַ מענש גלייך מיט אלע מענשען, האָט אַ צונג נאָר קען ניט ריידען. א האַרץ א ברייט פיהלענדעס, וועלכעס פיהלט זאגאר דעם קרעכץ פון די גוסס׳דיגע זאנגען, געשלאָגען פון בייזע ווינד, וואָס קען אבער ניט דערצעהלען זיין וועהטאָג און שמערץ.

צוויי שווארצע טיעפע ברענענדיגע אויגען, קוקען מיט גלאנץ ארויס פון זיינע שטערען־ווינקלעך וועלכע דערצעהלען פון עפּעס א פּאָעטישער פערבאָרגעניש, און קענען דאך ניט דערצעהלען דעם „סוד״ פון זייער פּאָעזיע..

צוויי גאָטס געבענשטע הענד וועלכע קאָנען זאָגאר שטאָל ברעכען, און דאך ניט אויפשרייבען זייער אייגענעם נאָמען, שוין אבגערעדט פון בעמאהלען די טיעף פּאָעטישע איבערלעבונגען פון זייער טרעגערס נשמה...

„יאקוב״ איז געווען דער פינפטער זוהן פון א פויערישער פאמיליע, וועלכער האָט זיך נאך דעם טוידט פון זיין פאָטער, אָבגעטהיילט פון זיינע איבעריגע ברידער, און זיך בעזעצט אין דעם אויבענדערמאָהנטען שטיבעל וואָס ער האָט מיט זיינע אייגענע הענד אליין אויסגעבויעט, אין א פערוואָרפענעם ווינקעל, ווייט פון א ישוב, און שטום אהן רעש און אָהן טומעל געפיהרט זיך א איינזאמעס עהרליכעס לעבען, בענוצענדיג זיך מיט די איינפאכע פראָדוקטען פון זיין ארבייט.

פארנאכט! נאָך דעם ווי ער האָט זיך אומגעקעהרט פון זיין שווערער טעגליכער ארבייט, מיט דער סאפּע און אנדערע ארבייטס מיטלען אין זיינע הענד, פלעגט ער שטום אָהן ווערטער א שטרוי־פייערל זיך אָנצינדען נעבען דעם שטיבעל, און וואָס זיך אבקאכען צו עסען, און דאן ערשט, נאָכדעם ווי ער האָט זיך צו זאט אָנגעגעסען און אָנגעטרונקען, האָט ער אויף דער ערד — נעבען דעם בארג־שטרוי וואָס פארביי דעם הויז אויף זיין פלייט זיך געשפּיעלט, און געשפּיעלט אַך געשפּיעלט! האָט ער זיין אייגענעם ליעד, וועלכעס איז געווען דורכאויס זיין אייגענע, נאטירליכע, ניט געקינסטעלטע נשמה־עלעגיע, וועלכע האָט א אויפמערקזאמען צושויער געקענט פערפיהרען, אין א גענוס־רייכען פאנטאסטישען טעמפּעל פון קונסט, וועלכעס האָט עראינערט אין די גוטע צייטען פון שלמה־המלך....

און דאן ערשט נאכדעם ווי ער האט שפעט אין דער נאכט זיין ליעד אויפגעהערט שפיעלען, פלעגט ער ערשט פאר שטונדען לאנג פערזינקען אין טיעפען טראכטען, וועלכעס האט א בענק־שאפט נאך וואס... אין זיין הארצען ארויסגערופען, ביז ער איז ענדליך, העט שפעט אין דער נאכט, אויף דער שוים פון דער פרייער נא־טור מאנכעס מאל איינגעשלאפען, און אין שלאף געחלום'ט פון ריידען.. שרייבען. און... און עפעס א אונבעוואוסטע שטומע ליע־בע מיט א שעהן, עהרליך יונג־ליעבליך מיידעל.

אזוי האט זיך „יאקוב'', דער איינזאמער שטומער פויער געפיהרט, א שטיל עהרליך לעבען, ביז דער... דער גרויזאמער שיק־זאל, האט זיך אין זיין לעבען אריינגעמישט און איהם געפיהרט צו אזא טראגישער ענדע.

...דאס איז געווען א שעהנער זוניגער מאי־טאג, ווען יא־קוב דער שטומער איז ביים וועג וואס פיהרט צום נאהענטען דארף מיט א זעקעל אויף'ן פלייצע אליין געגאנגען איבערן פרייען פעלד, און שטיל פאר זיך עטוואס שטומעס געברומט, אונטער זיין פער־שטאפטער אין שטויב איינגעטונקענער נאז, מיט אמאל האט זיין הארץ א ציטער געטהאן, און איהם אנגעזאגט דאס אנקומען פון א שטארקען שטורם אין זיין לעבען, און ווי נאר ער האט זיין קאפ אויפגעהויבען, האט פאר זיינע אויגען, פון דער ברייטער ברייטקייט פון טייך וואס נעבען וועג, א שעהנע מיידעלשע נאקעטע פיגור ער בליצט, און מיט דער אויסערגעוועהנליכער שנעלקייט פון א בליץ האט זי מיט איהר נאקעטער, ווייבליכער רייצבארקייט אין די הייליגסטע חדרים פון זיין נשמה אנגעקלאפט און איהם אונבע־וואוסט צו זיך מאגנעטיש צוגעצויגען — און אך ווי מאדנע ער האט זיך געפיהלט! — ווען ער האט אויפמערקזאם בעאבאכטעט דעם שעהנעם קינסטליכען געבוי פון איהר נאקעטען, געטליך שעה־נעם קערפער... און שטיל, מיט שטומער איבערלעגונג, האט ער זיך אויפ'ן זאמד וואס נעבען ברעג פון טייך אויסגעצויגען, און א שטי־לע שטומע „תפלה'' אין זיין הארצען געמורמעלט.

ס'האט לאנג ניט גענומען, און די פאר איהם נאקעטע מיי־דעלשע פיגור איז פון טייך ארויסגעגאנגען, און אויך שטום אהן ווערטער זיך אנגעטהאן און ווי דער פייל אויסען בויגען וואו פער־שוואונדען.

יאקוב איז היינט מיט מעהר פערזארגטקייט ווי אימער אהיים געקומען פריהער ווי „תמיד'', און ניט נאר עסען האט ער ניט געקענט, נאר אויך ניט שפיעלען, נאר דאך האט ער זיין פלייט ניט פערלאזט און געפראוווט אויף איהר שפיעלען א ביי־סעל, און דאן האט ער געקרעכצט און געזיפצט, און בעקלאגט זיין שטומען שיקזאל, אך האט ער זיך געטראכט, ווען איך זאל קענען ריידען... הם.. הם. און מיט גרויס אונגעדולד איז ער מארגען צו דערזעלבער צייט צום טייך געקומען, ווי א פערבארגענער האט ער פון טיעפען גרינעם וואלד וואס איז נאהענט צום טייך, שטום בע־

וואונדערט די אויסערגעוועהנליכע שעהנקייט פון דער זעלבער זיך באַרענדער יונג־פרוי

אין א וואָך ארום נאָך דעם ווי ער האָט יעדען טאג נאָכ־געפּאָלגט דאָס באָדען זיך פון דער זאָנדערבארער אויסערגעוועהנליך רייצענדער מיידעל, איז ער צו דער פון דער נאַטור בעשטימטער צייט, ווידער צום טייך געקומען ווי די זעלבע שעהנהייט האָט זיך געבאָדען, און ווי נאָר ער האָט פון דער פערבאָרגעניש פון וואלד, בעמערקט, דאָס זי איז א אנגעטהאָנענע פארטיג צום געהען, איז ער מיט א פיבערישער שנעלקייט ארויס פון זיין בעהעלטעניש, און אהן א אבשטעל גלייך צו איהר צוגעלאָפען, און פאר איהרע פיס געפאלען, און אויס איבערנאטירליכען פיהלען, דעם שמערץ פון ניט קענען אין ווערטער אויסדריקען וואָס ער האָט דאן ווירק־ליך צו איהר געפיהלט, פאר וועהטאָג געוויינט און געמורמעלט, עס וואָס... זאָנדערבארעס, טראגיש פיהלענדעס, וואָס די ערשראָקענע מיידעל האָט ניט פערשטאנען, און ווי נור זי האָט געפּרואווט אנט־לויפען פון איהם. האָט ער זי מיט א שטומער נערוועזיטעט ביים קלייד אנגעכאפּט און זיך ליידענשאפטליך צו איהר קערפּער גע־פּרעסט און דעם זוים פון איהר קלייד צו זיך ליידענשאפטליך גע־צויגען — „אוועק דו פאַרליעץ״ — האָט זי פּראָטעסטירענדיג צו איהם אויסגעשריען, און איבערלאָזענדיג אין זיינע הענט איהר שניי־ווייסעס אויבער־קליידעל איז זי מיט שרעק פון איהם אנטלאָפען און מאָמענטאל ווי פערשוואונדען.

יאקוב האָט לאנג געשוויגען און שטיל זיך צוגעהערט צו אלעם וואָס ארום איהם, און אזוי שנעל ווי ער איז צו זיך געקומען און וואָס פערשטאנען איז ער גלייך, מיט דער שנעלקייט פון א איבערגעשראָקען קינד, אהיים געלאָפען מיט'ן קליידעל אין דער האנט. ווי נאָר ער איז צו זיך אין שטיבעל אריין האָט ער שטום צו זיך ליידענשאפטליך דאָס געהויבט קליידעל געדריקט און מיט נאָך מעהר ליידענשאפט דאָס געקושט און צולעצט פאר כעס צור־ריסען און פאר צאָרן אָנגעהויבען וויינען, ווי א אונשולדיג קינד, וואָס האָט „חרטה״ אויף א שוין אבגעטהאָנענער „עבירה״ — און שטום שרייען ווי א... „בהמה״ אָהן א לשון...

א שרעקליכע שלאָפלאָזע נאכט פון בייזע חלומות איז יע־נע נאכט פאר איהם געווען, און דאך איז ער צו דער בעשטימטער צייט אויף מאָרגען ביים טייך געווען און צו זיין טיעפען שמערץ מיט אן אראבגעלאָזטען קאָפּ אהיים געגאנגען, ווען ער האָט זי שוין דאָרט ניט געטראָפען, א לאנגע צייט נאָך דער דערמאָהנטער פּאַ־סירונג.

מיאוס איז איהם ביסלעכווייז דאָס לעבען געוואָרען, פּאַר־נאכט האָט ער מעהר אויף זיין פליט ניט געשפּילט און בייטאָג האָט ער זיין ארבייט פערנאכלעסיגט, ביז ענדליך ער איז אין א

„מרה־שחורה" ארייגעפאלען און פלוצלונג ווי פערשוואונדען...

אין א שעהנעם פריהמארגען האט איהם א פישער א טויד־טען פון זעלבען טייך ארויסגעשלעפט, און דאס שטיבעל איז אויף אייביג פער'יתום'ט געווארען.

פלום־קולי יוני 20־טען 1917.

פראגמענט
(אוים מיין טאגעבוך)

א צום טייפעל! צום טייפעל, מיט דער גרויסער שטאָלע־נער שטאָדט!

שוין באלד פיער יאָהר זייט איך דרעה זיך ארום ווי א פערבלאָנדזשעט שעפעלע אין סאמע מיטעל־פונקט פון דער גרויסער שטאָלענער שטאָדט... וואו אלע קאָנטראסטען פון לעבען גיסען זיך צוזאמען אין איין ווילד־שרייענדען עבא וועלכער צו־שטערט די פון קליינעם שטעדטעל אריבערגעבראכטע, נאאיווע אונבעוואוסטע לעבענס פערטראכטונג נאָך וועלכער עס בענקט זיך אזוי שטארק!

א! ערשט יעצט! ערשט יעצט! פיהל איך און פערשטעה דעם ווערטה פון דיין שטילען רוהיגען וועבען — קליין עהרליך אין טויזענדער סודות איינגעהילטעם שטעדטעל!

וואו זענט איהר, איהר שטילע און טרוימען איינגעהילטע שמאָלע געסלעך? א! ווער! א ווער האָט מיך פערטריבען פון אייך?!

פיער יאָהר לעבען! פיער יאָהר לעבען זיינען ביסלעכווייז אוועק מיטן ווינד פון גרויס־שטאָדטישען „הו־הא", און ערשט יעצט! ערשט יעצט, וואָס זאָג איך יעצט? — אָט אצינד ערשט אין דיעזען מאָמענט פון טראגישען לעבען, האָב איך זיך דערוואוסט אז.... איך לעב אין א גרויסער גאנץ גרויסער שטאָדט ווייט פון מיין אורשפרינגליכער היימאט, ווי כ'האָב דעם בעסטען בליהונגס פעריאד פון מיין לעבען דורכגעמאכט, אָט אין דיעזער גרויסער פערגליווערטער שטאָדט ווייט פון פריינד, אבגעריסען פון ליע־בענדע „יוגענדס חברים" וועלכע זיינען אמאָל געווען א טהייל, א גאנצער געזונדטער טהייל פון מיין „איך" דרעה איך זיך ווי א פערבלאָנדזשעטער ארום און זוך דאָס וואָס כ'וועל פילייכט קיינ־מאָל ניט געפינען, א מיינע טהייערע! וואו זענט איהר? וואו זענט איהר? וועבט איהר נאָך אלץ אייערע יוגענדס טרוימען אין וועלכע מיר פלעגען אמאָל אונזער גליק געפינען? אויף דער שוים פונ'ם קליינעם און הארצען איינגעבאקענעם שטעדטעל? אדער איהר בלאָנדזשעט פילייכט אויך ווי איך ערגעץ וואו ארום אויף פרעמדע פעלדער, און בענקט גלייך מיט מיר נאָך דאָס, וואָס דער „שומר" פון לעבען לאָזט זיך ניט ענטפלעקען פאר אונזער מענש־ליך שכל'דיג אויג? א! וואו זענט איהר? וואו זענט איהר? — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

נאָך קיינמאָל בעפאר האָב איך אזא האס און פעראכטונג ניט געפיהלט צו דער גרויסער רוישיגער שטאָדט ווי היינט ביי־נאכט, איך זיץ ביי זיך אין צימער און לעז, און פון דרויסען דער־טראגט זיך צו מיר דער גערויש פון די טראמוואיען וועלכער עסט

זיך אזוי גיפטיג איין אין מיין מארך מיט זייגע שטאָלענע נעגעל, וועלכער רופט ביי מיר נאָר ארויס פעררראס און פעראכטונג, און ווען נאָר איך פערטראכט זיך וועגען דעם דאכט זיך מיר דאָס אין די אלע 4 יאָהר פון זינלאזען לעבען וועלכע כ׳האָב פערבראכט אין דער גרויסער שטאָט איז דער שטאָלענער הו הא געווען איינגעהילט אין א פראסטיג־קאלטען, שנייאיג־ווייסען ווייכען „מלבוש" ווענמענס גע־רויש עס האָט זיך פערלוירען אין זיין ווייכקייט און מיך דע־ריבער דירעקט ניט געקענט פעראינטערעסירען אין זיין וועזענטלי־כען אינהאלט, אצינד אבער ווען די פריהלינגס זון שפּארט זיך שוין דורך מיט איהרע ווארימע שטראהלען דורך די גראָהע וואָל־קענס פון אבשטארבענדען ווינטער, און דער ווייכער מלבוש פון זיין שנייאיגען געוואנדט, פערלירט אונטער זייער ווירקונג זיין פו־כיגע ווייכקייט, לייטערט זיך דער שטאהלענער גערויש ביסלעכ־ווייז אויס, און זיך איינעסענדיג, ווי זיין „טבע" איז שוין — אין מענשליכען מארך, געפינט ער אויך ענדליך איין אבקלאנג אין מיין אויפרעגענדען געמיטה...

מערץ 13־טען 1917.

געמישטע ליעדער

"זיין אדער ניט זיין"

כ'געה אין דער פינסטער ארום
— — — — — — — — — — — — — — —
כ'האב א צונג דאך בין איך שטום
הערט דען ווער מיין הערצענס שטים?
מיעד בין איך פון גאנג פון לעבען
כ'פרעג וואס איז דער זין, דער זין פון שטרעבען?
— — — — — — — — — — — — — — —
כ'געה אין דער פינסטער ארום

מיין וועג איז פינסטער אונבעלויכטען
— — — — — — — — — — — — — — —
זאג שיקזאל צי זאל איך געהען
פיעלייכט וועט וואס, דאך געשעהן
אך דאס געהען.. דאס געהן.. דאס געהען..
ווער פון אונז דעם וועג טהוט זעהען?
— — — — — — — — — — — — — — —
מיין וועג איז פינסטער אונבעלויכטען

כ'האב געוועבט כ'האב געפונען
— — — — — — — — — — — — — — —
א וועג וואס פיהרט צום "זיין"
ווי יעדער "איין" איז "מיין" ניט "דיין"
אויף דעם וועג פון "ניט זיין"
האט ערבליקט מיין אויגען'ס שיין.
— — — — — — — — — — — — — — —
כ'האב געוועבט כ'האב געפונען

וואוהין?.. וואוהין?.. וואוהין?..
— — — — — — — — — — — — — — —
זאג שיקזאל מיר וואוהין צו געהן
כ'פרעג ביי דיר מיט געוויין
דא איז פוסט, ווער ווייסט ווי דארט איז?
אך מיך שוידערט, ס'איז מיר ביטער.
— — — — — — — — — — — — — — —
וואוהין?.. וואוהין?.. וואוהין?..

וועלט און מענש

איך לאַך אַ מענש! איך לאַך פון דיר
אבוואָהל אליין בעהערשסטו מיר!
דיר העלפט קיין תפלה און פראָטעסט ניט
די שטערבליכקייט פערפאָלגט דיך אימער

צו'ר צייט און לעבען ביסט אונטערוואָרפען
און פאָלגסט זי ניט, טהוט זי דיך שטראָפען,
אין לויף פון יאָגען זיך נאָך גליק —
פון לעבען זעלבסט ווערסטו דערשטיקט...

אין קבר צו פוילען אלס שפייז פאַר'ן וואָרים
פער'משפט ביסטו פון לעבענס שטורם...
ווען דיין „זיין" איז צו ענד
שיקזאל נאָר ווערט דיין מאָנומענט...

פון דיר אליין ניט בלייבט קיין שפור
„איך" נאָר לעב און ווייטער גאָר!
דיר העלפט ניט קיינער אין דיין נויט
פערגעסענהייט פאָלגט נאָך דיין טויט.

ווען דיין טרוים איז פערביי
אליין איך לעב זיך פריי...

א קאמפראמיס מיט די זונען שטראהלען

ווער האט אייך געבראכט אהער זונען־שטראהלען
צו מיר אין מיין טונק׳לען פינסטערען גרוב?
זאגט מיר צי ווירקליך בעגילדען בעשטראהלען
מיין איינזאמעס לעבען, ז׳אייער גאטס בערוף?

אך יא! כ׳פערשטעה פון איי׳ר זוניגען וועבען
אייערע אייביגע פליכטען פון גאט געגעבען!
ליידער... נאר ליידער, פערזאמט האט איהר קומען,
פון הימלישען־רוים, צו מיר לאנגזאם געשוואומען.

און יעצט אך יעצט!
ווען פון גלויבען פערלאזען בין איך
ניט שטערט מיר, כ׳בעט אייך...
איהר רייצענדע שטראהלען,
מיין איינזאמעס לעבען —
נאך אייך טהוט ניט גארען....

אויב מעכטיג ווי גלוט, ווי פייער איהר זייט,
אייער נעץ פאר מיר, צולעצט פערשפרייט
שלינגט איין מיין וועזען —
ז׳געוועלב פון אייער פייער
ברענט אוים מיין נשמה מיין הארץ
מיין לעבען שוין לאנג —
מיר איז ניט טהייער....
אך שוידערהאפט ברענענד ז׳מיין וועלטען־שמערץ.

ווען אייער ארבייט וועט זיין פערביי
זוניג שיינענד שטראהלט אויף אופס׳ניי....

נאכט!

פון טונקעלען גראהליך געפלעקטען הימעל
ווינקען קריסטאַלענע שטערנדלאך פיעל,
לאנג איז פערביי דער רויש דער טומעל,
נאכט שלאָפט איין דער וועטער איז קיהל.

הארמאָנישע קלאנגען פון א לירישער שטימע
שניידען דורך ד'נאכטליכע דופטענדע לופט,
קיהל איז ארום, רוהיג אומעדום...
נאכטיגאל לאזט הערען איהר זיסע שטים....

א ווינטעלע וואויעט, און פייפט זיך א ליעדעל
בוים'עלעך קרעכצען, און סוד'ען זיך פיעל...
אבגעריסענע טענער פון א שפיעלענדען פיעדעל
צושטערען די רוהיגקייט וואָס הערשט ארום מיר.

צו מיין שאטען

ווען איך גיי אַליין אין גאַס
דאַכט מיר ווער פון אונטען
גיאַלגט און יאָגט מיר נאָך,
שטיל פערפאָלגט א שאָטען מיך
אין שוואַרצען איינגעהילט;
זאָג מיר שאָטן ווער דו ביזט
וואָס פערפאָלגסט מיך אימער?
וואָס אזוינס איז דיין בערוף
וואָס דו שרעקסט מיך אימער?!
צי דען ניט ביסט דעם טויטס „שליח"
מיך פון לעבען צו פעריאָגען?
זאָג מיר! זאָג מיר, שוואַרצער רוח
טהו מיך דאָך ניט פּלאָגען!
צו וואָס? צו וואָס אין קבר מיך פעריאָגען?...

*

* *

בײ דער שײן פון'ר לבנה
האָב איך דיך געזעהען
און טיעף אין מײן הארץ
בעוואונדערט דײן „חן"
און וואו נאָר איך בין
פון דאן אָן געווען
פערפאָלגט האָט מיך אימער
דײן מײדעלשער „חן",
און יעצט א יעצט!
ווען דו ביסט פערשוואונדען
אין אײביגען געהן...
בײ'ר שײן פו'ר לבנה
טהו איך שטום בענקען
נאָך דיר מײן געליעבטע
דו אײביגער טרוים.....

דער פעלד ארבייטער

ס'ווינקט דער טאָג צו איהם אריין
און לאסטשעט איהם, דורך מאָרגען-שיין
קום.. קום.. קום..
זינגט צו איהב פריה־מאָרגענס שטים.

ד'זון בעגילדעט זיין פנים
און רופט איהם און רופט איהם אין פעלד
צום קישען זיך טוליעט, דער לעבענס העלד
פאר'ן טאָג פארבאָרגט ער זיין פנים.

ר'ליגט און טראכט
פון א קיהלער נאכט,
דער טאָג נאָר חריינגט —
אריין אין זיין צימער,
פון לעבען ר'זינגט
אָהן זארג אָהן קומער....
דער מענש נאָר חלום'ט פון רוה
אין צימער ביי זיך אין דער פריה.

נאָר אט שוין קלינגט דער זייגער
איילינג פערלאָזט ער, זיין געלעגער
אין פעלד שוין אקערט ער און זעעט....
ביז די זון פארגעהט....

צו מיין פאָלק

(געוויד. די נאַצ. אנשויאונגען פון מיין ח׳ מ. מיללער).

פאָלק מיין פאָלק
וואָס זינקסטו יעצט?
וואך אויף! וואך אויף!
ניט שלאָף ניט שלאָף!

צובלאָז דעם האַס —
וואָס דו בעזיצסט,
אויף יענעם... האַס
צושטערין, צושטערין!

געווען שוין זינקען
גענוג שוין פלאגען זיך
בעפריי זיך זעלבסט
ניט שלאָף שוין מעהר.

ערוואך! ערוואך!
וואו ד׳וועלען פון א טייך
פארווערטס געה
די וועלט בערייך.

א געבעט

גאָט מיין גאָט
ניט פלאָג מיין פאָלק ניט פלאָג.
פליסען לאָז זיי —
לאז זיי איבעראל,
אטהעמען פריי —
איבער'ן גאנצען וועלטען-אל

*
* *

ס'האָט מיך ווער
פערפיהרט א הער
געגען מיין געוויסען

צינד פערלאָז איך
דיך מיין שווער
געגען דיין געוויסען

קום מיין ליעבינקע מיין טהייערע

(ד. ל ס גיעווידמעט)

קום מיין ליבינקע, מיין טהייערע
לאָמיר שטייגען הויך ארויף...
דארט וואו ניט קיין מענש און חיה...
וועל איך בויען פאר דיר א הויף.

אויף, גיכער, אויף גיכער קום לאָמיר פליהען
דארט וואו אייביגקייט טהוט פייעריג גליהען...
פארוועררטס אלץ לויפען לאָמיר ווייט אוועק —
אך שווער איז צו גרייכען אייביגקייטס ברעג...

קום זשע וואָס גיכער, מיין ליעבינקע מיין טהייערע
פערליר ניט קיין צייט, קיין מינוט קיין ווייל....
די צייט זי לויפט מיין ליעבינקע מיין טהייערע
ב'לעבען א שאד צו פערלירען א ווייל.

דער אייביגער וואנדערער

איבער שטעגען און וועגען
אין שטורם'ס און רעגען
וואנדערט ער איינזאם ארום,
דא ניט שטעה
אהער ניט געה
הערט ער פון ערגעץ א שטים

מיט'ן שטעקען אין האנט
..אהן א הייב אהן א לאנד
ג'דולדיג ער וואנדערט שוין לאנג
פון יעדען געיאגט
אימער געפלאגט
שטורמיש ס'וואקסט זיין היימאט'ס פערלאנג

*
*   *

צו וואָס זיך יאָגט איהר מענשען-קינדער
יעדער „איין״ פאַר זיך בעזונדער?
ניט „מיך״ ניט „דיר״ אויך ״אונז״ ניט ״זיי״ —
קימערט יעמאַנדס וועה-געשריי
האסטיג יאָגען מיר פאַראויס —
אליין ניט וויסענדיג פאַר וואָס,
און יאגענדיג און וועבענדיג
און שאפענדיג און שטרעבענדיג,
פאלען מיר ווי פליגען פיעל
ניט גרייכענדיג קיין ענד קיין ציעל...

צו א מיידעל

וואו ביסטו, א ליעבע
א טהייערע מיינע?
ווער האָט דיך בעטרויבט,
בעטרויבט פון מיר.
זאָג מיר, א זאָג מיר
דו ליעבינקע איינע
צי איז נאָך וואו דאָ
אזא ליעבינקע שעהנע
ווי דו ביסט, פאר מיר—
אמאָל געוועזען.

אך! ווי דום
כ'בין דאן געוועזען
ווען דו האָסט געקלאפט
געקלאפט אין מיין טהיר,
צינד בין איך, פון דיר פערלאָזען
ס'העלפט ניט מיין בענקען
מיין בענקען נאָך דיר.

*
*   *

א

עס רופט א שטימע מיר פון ווייטען
צו דעם לעבען פון פערצייטען,
וואו דאָס לעבען איז נאאיוו
אהין מיך רופט דער לעבענס רוף.

ב

אך ווי שעהן די שטימע קלינגט
וואָס פון ווייטען צו מיר זינגט,
און דאָס לעבען ווינקט צו מיר
אָהן אן אויפהער אָהן א שיעור.

ג

דאָך ווי צוגעשמידט צו וואָס
בין איך איממער אויף איין ארט,
פרעג איך זיך דעם סוד פארוואָס
קלינגט א שטימע, פרעג ניט דאָס!...

*
* *

איינזאם אליין אין מיין צימער פערבארגען
פאר דער וועלט און מענשהייט, טהו איך שטיל זארגען
ביינאכט ווען אלעס רוהט און שלאפט
איך אליין בין פון גאט נור געשטראפט.

בײ׳ר שיין פון מיין ליכט, זיץ איך איינזאם פערטראכט
און חלום א לעבען פול גלאנץ און פול פראכט
ביסלעכווייז, ביסלעכווייז מיין ליכטעל טהוט צאנקען
אין א ים פול חלומות, ווער איך פערטרונקען.

*

*   *

א שלאנקע שטאָלצע אוידעלע פיגור
א געקרוינטען קאָפּ געדיכט בלאָנדע האָר
אויגען הימליש בלוי קאלירטע
ברעמען צוויי ילאָנד בעציערטע
ואזע צארטע [illegible]ולע באקען
א פּעכיג גלאטער האלדז און נאקען
קלאָהרע ווייסע ציינען ווי שניי
קארשען רויטע ליפּען צוויי.
ווייס געקלייד׳ט פון קאָפּ ביז פוס
הימליש שיינט זי ווי געמט א ריעז,
איהר פּרעגט ווער איז אָט די נשמה
ניט פּרעגט, נאָר גלויבט! ס׳איז מיין נחמה....

דער בעאבאכטער

ווען אלעם רוהט
פון גאט בעהיט
יעדעס אויף זיין ארט!
נאר איך אליין
פון וויים טהו זעהען
יעדען פון זיין סארט!

ווען אלעם איז וואך
סיי ארים, סיי רייך
אין העלען גאנג פון לעבען...
פון ערגעץ וואו —
הער איך צו
דעם שטיל-געררויש פון שטרעבען...

א צוקונפטס בילד

זאג מיר מאמע וואו איז טאטע?
האָט א קינד געפרעגט א מאָל

ניטאָ דיין טאטע אויפ'ר וועלט שוין
דאָס איז אלעס דאָס איז גאר

אבער דאָך האָט ער געלעבט —
זאָג מיר מאמע ווען אמאָל?

יא געלעבט פאר יענעם האָט ער
און געשטאָרבען היינט א יאָר

און געפאלען אויף פאר יענעם
פאר א טרוים גאר ניט קיין שעהנעם...

צינד פערלאָזען זיינען מיר
אך ווער וועט שיצען מיך און דיר?...

צום גלויבען

גלויבען! גלויבען!
גוט האָב איך —
געפּיהלט מיט דיר,
ווער האָט דיך —
געטהאָן בערויבען
אזוי יונג פון מיר?....

*
* *

גע'חלום'ט האָט די וועלט
פון פריעדען און גליק
און א טייך בלוט און טרעהרען
די מענשהייט ווערט דערשטיקט.

געשאפען און געבויט —
דער מענש האָט פיעל
ז'פערניכטונג ביז צו טוידט.
זיין לעבען'ס ציעל?...

מיין הארץ

עס נאָגט... עס נאָגט און עס נאָגט...
עס ציהט... עס ציהט און עס ציהט...

ס'טרייבט מיך ווער און יאגט... און יאגט...
מיין פלאגענדע זעעל ווערט אימער געפלאָגט....

בלוטיג גליהט מיין הארץ עס גליהט...
עלענד בין איך, שוין לאנג ניט גערוהט...

צום לעבען

לעבען לעבען אייביג לעבען!...

ווער האט דיך דער וועלט געגעבען?

מיט דיין וועבען, מיט דיין שטרעבען

וואס אזוינס האסט אונז געגעבען?...

דער מוזיקאנט.

(טשארלס מענינג געווידמעט)

איך שפיעל ניט ווען איך וויל
אויך ניט ווען איך פיהל
אך! צומאָהל צומאָהל —
צומאָהל ווי שלעכט איך פיהל!
דאָך וואָס קימערט יענעם,
איך דארף און מוז און שפיעל.

*

* *

מיר דאכט איך בין שוין ווייט אוועק.
דאָך ווייט בין איך
פון לעבענס ברעג
מיעד בין איך, גענוג שוין מיעד
מיין גייסט אבער ניט רוהט, ניט רוהט.
עס ציהט מיך ווייט און ציהט און ציהט....
מיין הארץ וואָס גלוטיג גליהט און גליהט...
ווייט בין איך פוןביידע ברעגען
ניטאָ ביי וועמען —
וואָס צו פרעגען.

צום שיקזאל

שוויג דו פינסטער שיקזאל!
ניט שטער, ניט שטער מיין לעבענס קוואל
ברויזענד־יונג ז׳מיין ווילענ׳ס קראפט
פון דיר איך לאך, דו איבערמאכט!

*
*　　*

צו יצחק'ן מיין פריינד.

דער צייט־גייסט קלאפּט אין מיין טהיר
ר'הייסט זיך שיידען, מיר פון דיר,
דער לעצטער וואונש פון מיר צו דיר
ז'לעבען רוהיג א צינד אָהן מיר.

צו מיינע חברים קריטיקער.

איהר זאָגט איך בין קיין דיכטער
ווער דען זאָגט אז יא?
צי איהר אבער זייט ריכטער
צווייפעל איך אויב יא!

אויב יא א דיכטער בין איך
ווער פאר אייך דען דיכט?
פאר יעדען יעדען פאָלקסשיכט
מיין געדיכט איך דיכט!

*
* *

אין שפיגעל דער צוקונפט
פערלירסטו דיין חן
מיין ליעבינקע טהייערע
מיידעל!
דאך ניט זארג
מיין קינד מיין טרייסט,
מיין איינציגע נחמה!
ווייל צו טהייער איז ד׳צייט
צינד צו טרוימען יענעם חלום,
יענעם חלום, פון׳ר צוקונפט
וואס פערליערט זיין שיין,
אינ׳ם שפיגעל פון׳ר „צייט"
וואס נאך ווייט פון אונז.
שווייג זשע קינד
קום הער צו מיר
קוק ניט ווייט אוועק!
לאמיר לויפען, לאמיר פליהען
צו דעם לעבענס ברעג...

צו א געליעבטער

לער'ן מיין טהייערע לער'ן לער'ן...
דיין בילדונג איך גאר גער'ן.. גער'ן....
ביי אלעם וואָס טהייער טהו איך דיר שווערען
אז דאן וועל איך גער'ן „דיין" ווערען...

*
* *

צו א קינד

קום הער מיין קינד
קום הער געשווינד
א קוש מיר גיב
מיר הייל מיין וואונד

מיין בלוט ס'רינט
מיין טיי'ר קינד
קום הער געשווינד
כ'שטארב א צינד.

פראגמענט

שכל און געפיהל געאייניגט האָבען זיך
ביידע ווי איין שטיקען שטיקען מיך
שכל זוכט דעם סוד, דעם סוד פון לעבען
געפיהל מיך פרעגט, צו וואָס, צו וואס ניט שטרעבען?

שכל גארט דעם זין דעם זין פון לעבען
געפיהל מיך נארט שטילערהייט טהוט שטרעבען
עס שטרעבט אונבעוואוסט דער געפיהל מיין געפיהל
דער שכל ער בלאָנדזשעט ווייט אין דער שטיל...

*
* *

גאָט מיין גאָט!
גיעב מיר אדלער פליגעל צוויי
לאָם איך פליהען ווייט אהין...
ס'וועלקט א ליליען־אונשולד, זעה!
וויין צו פליהען מיר וואוהין...
א שאד מיין יוגענד, א שאד!

צום נייעם יאָהר

פריעד צו דיר
ניי־יאָהר מיין קינד!
קום געשווינד,
ניט ברענג קיין זינד...

דאָס אָרימע פויגעלע

פליהט א פויגעלע אין וואלד
ווייט אליין אין פעלד
ס'זוכט און גארט נאָך וואָס...
וואָס ווייט פון לעבען גאָר אין גאַנצען

ס'פליהט, פליהט און פליהט...
אָהן אן אויפהער פאר א ווייל
הערט פון וואו א שאס, א טראַך זיך
ז'סליגט שוין טוידט און רוהט...

דער פאַסטוך און דאָס שעפּעלע

בלאָנדזשעט זיך אַ שעפּעלע אין פעלד
עלענד אַליין אין טיפען גראָז
זוכט דער פאַסטוך וואו אין פעלד
אַ פערלוירען קינד פון זיין סטאַדע.

מע.. מע.. מע..
שרייט פון ערגעץ וואו אַ קול
קום הער מיין קינד... קום הער מיין קינד...
רופט פון ערגעץ וואו א שטים.

שעפּפונג

....שטיל און רוהיג אומעדום
אלעס שא איז טוידט און שטום
האָט ווער נאָר געטהאָן א ברוב
זיך בעוועגט האָט וואָס ארום...

*
* *

ס'וואנדערט א גייסט ארום אויף דער וועלט
ר'האסט און ליעבט, בענשט און שעלט
דעם צוועק פון לעבען וואס אויף'ר וועלט
זוכט ער אין לעבען און וועלקט און וועלקט...

*
* *

ניט פרעגט מיך ווער „איך" בין
צי האט מיין „זיין" א צוועק א „זין"
כ'בין ניט דא, כ'בין ניט דארט
כ'האב קיין היים, כ'האב קיין ארט.

*
* *

ניט פון ליעבע טהו איך טרוימען
ניין א ניין! א ניין!
דעם בעשעפער פון די טרוימען
טהו איך גארען זעהען...

*
* *

איך האס דער וועלט'ס גערויש געטומעל
פערליעבט בין איך אין בלאהען הימעל
ס'עקעלט מיך דער מענש דער קליינער....
בעצויבערט בין איך פון לופט דער ריינער

*
* *

גאָט מיין גאָט דו וואָס אין הימעל
צו וואָס מיך פּלאַגסטו אזוי שטארק?
ארויף מיך לאָז נאָר ארויף דעם בארג
דערנאָך קיין פּלאָג ניט קארג, ניט קארג.....!

*
* *

אונענדליך גרויס איז די וועלט
געפיבערט פון שטורם, היץ און קעלט,
פוסט און לעער איז איבעראל
דער אין רוים געהילטער וועלטען-אל.

*
* *

בייטאָג און ביינאַכט
וויינט ער און לאַכט,
אימער פערטראַכט
פון יעדען פעראַכט.

*
* *

ווען כ'געה אין וועג אליין
טהו איך אלעס זעהען,
האָט וואָס וואו געשעהען
טהו איך וואָס פערשטעהען.

*
* *

ניט לעב ניט שטרעב
ניט שאף ניט וועב
זאלאנג ניט שעצסט
דעם לעבענס ווערטה.

*
* *

ניט וויין מיין קינד, ניט וויין
דאס וואס איז געשעהען
די וועלט שוין וועט ניט זעהען.

*
* *

ניט ווארט אויף יענעמ'ס הילף מיין פריינד
זאלאנג נאך ביסט א טהייל פון „היינט"
זיי זיך זעלבסט נאר ניט קיין פיינד!
דאס גענוג וועט זיין מיר שיינט.

*
* *

ד'לבנה ווינקט צו מיר און לייכט
ווען אלעס רוהט ז'שלאפט בייטאכט
זיץ איך זיך אליין ז'טראכט
מיין ליכט ס'צאנקט ניט מעהר ס'לייכט.

ווער האָט מיך פערוואָגעלט פון פריינד?
מיין גלויבען צובראכען צושטערט מיין היינט....
פערלאָשען מיין שטערען וואָס אמאָל ט'געשיינט
ביים גרעניץ פון „זיין" מיין „איך" צובייזלט...

*
* *

א זאג מיר ליעבע וואָס וועט זיין?
ווען אויך ניט דו ועסט ווערען מיין
צי דענקסטו לעבען וועט זיך לוינען
אין פוסטען רוים איינזאם וואוינען?.....

די צייט ניט שטעהט.. ניט שטעהט.. ניט שטעהט..
איהר אויבינען גאנג זי וועבט... זי וועבט...
פערניכטען טהוט זי אלעם וואָס שטרעבט
צוזאמען דערמיט וואָס לעבט וואָס לעבט...

חלום איך א טרוים א שעהנעם
האָב איך קיינעם
בענקט מיין הארץ נאָך ווענען
טהו איך שטיל זיך שעהמען.